

Respekt!

Om åndsfrihed i dag

Carsten Hjorth Pedersen

Indhold

Forord

1. Åndsfrihed under pres

En stribe eksempler
Åndsfrihed og tålsomhed
Åndsfrihed og integritet
Dybe menneskelige uenigheder kommer vi ikke udenom
Sporene skræmmer
Store aktuelle udfordringer
Åndsfriheden er under pres fra mindst fire sider
Skal vi give frihed for løgn og umoral?
Konfrontation og respekt
Vi vil have åndsfriheden med alle dens farer

2. Ånd og mindretal

Menneskeånden
To forståelser af demokratiet
Åndskamp og flertalsafgørelser
Den værdi-løse stat
Holdninger og handlinger
Retten står over loven
Eksklusive og inklusive mindretal
Mindretallenes rettigheder og pligter
Hvad kan forbydes?
Åndsfrihed og medier
Åndsfrihed er en livsform

3. Ytringsfrihed, blasfemi og racisme

Grænser for ytringsfrihed
Munden fri, hånden bundet
Ord og handlinger
Racismeparagraffen bør bevares
Blasfemiparagraffen kan afskaffes
At tåle krænkelser
Kriminalisering af religionskritik

4. Åndsfrihed og islam

Hvorfor har islam fået så stor betydning?
Forskellige typer muslimer
Nationalisme og religionsfrihed
Dansk tradition for at give ekstremister lang line
Ét krav til muslimerne
Moskeer – med eller uden minareter
Sharia
Kristenforfølgelser i muslimske lande

5. Åndsfrihed på arbejdsmarkedet og i familien

Individ og stat

Lighed kontra frihed
Virksomheders kontrol med medarbejdere
Ansættelsesfrihed
Forældreretten
Barnets åndsfrihed

6. Åndsfrihed i skolen

Frie grundskoler og efterskoler
Grundlags-frihed
Pædagogisk frihed
Ansættelsesfrihed
Elev-frihed
Økonomisk frihed
Julesalmer og kristendomsundervisning i folkeskolen

7. Åndsfrihed i kirken

Kollektive frihedsrettigheder
Kirkelige foreningers åndsfrihed
Åndsfrihed i folkekirken
Åndsfriheden og de to løfteparagraffer
Åndsfriheden og den kristne kulturkamp
Åndsfrihed for gymnasieelever
Åndsfrihed for missionsorganisationer
Kirkelig vielse af homoseksuelle par
Hvad så med flerkoneri?

8. Af ånd(u)frihedens historie

Aurelius Augustin
Thomas Aquinas
Martin Luther og Johan Calvin
John Locke og Pierre Bayle
Nikolai Frederik Severin Grundtvig
Hal Koch
Holger Kjær

9. Respekt

Respekt mellem mennesker
Åndsfrihed i samfundet: 15 punkter

Litteratur

Forord

Åndsfrihed er et abstrakt, gammelt ord. Men det dækker over noget meget konkret og aktuelt. Det vil jeg gerne vise med denne bog. Ordet dækker også over noget vigtigt – for det vores nationale og internationale samfund, for de mange danske organisationer og græsrodsbevægelser, for alle religiøse og politiske bevægelser, for kristne menigheder og fællesskaber, ja, for vores relationer til hinanden i familien og på arbejdspladsen. Det er afgørende for hvert enkelt af os – og for de fællesskaber, vi er en del af – at praktisere åndsfrihed.

Åndsfrihed forveksles let med relativisme. Den er imidlertid det stik modsatte. Lige så vigtigt, som det er at forstå, hvad åndsfrihed er, og at praktisere den, er det altså at forstå, hvad den *ikke* er og *ikke* praktisere dens modstykke, som jeg kalder *tålsomhed* på de følgende sider.

Gennem de seneste år har jeg samlet udklip fra aviser og tidsskrifter, der på forskellige måder har med åndsfrihed at gøre. Det er blevet til ca. 750 udklip, og jeg har stort set kun klippet fra én avis og slet ikke fået alt med. Eksemplerne er legio. Denne bog rummer nogle af dem og forsøger at sætte dem ind i et større perspektiv.

Siden jeg første gang læste Holger Kjærs bog *Tolerance eller frisind* (Lohses Forlag 1974), har sagen interesseret mig. Det var imidlertid først med mit engagement i *Åndsfrihedsprojektet*, der løb fra foråret 2010 til sommeren 2012, at jeg kom ind i nogle af de mange kringelkroge i åndsfrihedens univers.

Åndsfrihedsprojektet, som Kristent Pædagogisk Institut tog initiativ til, samlede 23 personer fra det kirkelige Danmark, som drøftede og formulerede sig om åndsfriheden – såvel dens indhold som dens aktuelle situation. Arbejdet resulterede i *21 teser om åndsfrihed*, som 69 personer fra det kirkelige, religiøse, folkelige og videnskabelige Danmark (ud over de 23 forfattere) stillede sig bag ved. Teseerne blev offentliggjort den 29. februar 2012, hvorefter yderligere 200 personer tilsluttede sig dem på projektets hjemmeside www.aendsfrihed.dk Teseerne afstedkom nogen opmærksomhed og debat i medierne i foråret 2012, og der blev afviklet en konference om åndsfrihed på Christiansborg den 7. maj 2012.

Jeg skylder dem, jeg har arbejdet sammen med i projektet stor tak for den inspiration og de mange ideer, de har bidraget med. Men ingen af dem kan drages til ansvar for, hvad jeg skriver på de følgende sider.

Et væsentligt spørgsmål måtte vi i projektgruppen se i øjnene, at vi ikke kunne blive enige om, nemlig åndsfriheden i (folke)kirken. Jeg kan imidlertid ikke skrive en bog om åndsfrihed uden at komme ind på det spørgsmål, hvilket sker i kapitel 7. Men det er altså en sag, de 23 personer i projektgruppen og de 69 medunderskrivere ser vidt forskelligt på.

En af vanskelighederne ved at skrive denne bog er, at åndsfriheden ikke kan sættes på formel. Den er snarere en livsform – knyttet til et syn på mennesket i spændingen mellem individ og fællesskab – som både er smuk og meget kompleks. Åndsfriheden er så udfordrende, fordi der er så få færdige svar og så ufatteligt mange steder, hvor flere hensyn skal vejes imod hinanden, inden man kan give et foreløbigt svar. Men det er også det, der gør det så spændende, ja livsbekræftende at arbejde ad åndsfrihedens linjer.

En varm tak til Lohses Forlag, som har bundet an med denne udgivelse, som måske ligger lidt uden for forlagets normale portofølge. Til gengæld håber jeg, at den også vil blive læst uden for de kredse, som Lohse normalt udgiver bøger for.

Jeg ønsker, at denne bog bliver til afklaring og vækker til debat. Det afgørende er ikke, at læseren slår stregerne der, hvor jeg gør, men at vi hver for sig og sammen øver os på at praktisere ægte åndsfrihed.

Hillerød i februar 2013
Carsten Hjorth Pedersen